

Маріупольський державний університет

**ІННОВАЦІЇ
В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ:
ТЕОРІЯ, ПЕРСПЕКТИВИ, ШЛЯХИ
ЗАПРОВАДЖЕННЯ У ПРАКТИКУ**

**Збірник матеріалів
IV Міжнародної науково-практичної конференції**

Київ - 2026

УДК 373.2(06)

ІННОВАЦІЇ В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ: ТЕОРІЯ, ПЕРСПЕКТИВИ, ШЛЯХИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ У ПРАКТИКУ: збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції, 27 березня 2026 року / за заг. ред. С.І. Макаренко. Київ: МДУ, 2026. 270 с.

Редакційна колегія:

Блашкова Олена, кандидатка педагогічних наук, доцентка, в. о. завідувача кафедри практичної психології Маріупольського державного університету

Деснова Ірина, кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри практичної психології Маріупольського державного університету

Коляденко Ніна, докторка медичних наук, доцентка, професорка кафедри практичної психології Маріупольського державного університету

Крутій Катерина, докторка педагогічних наук, професорка кафедри дошкільної освіти Маріупольського державного університету

Макаренко Світлана, кандидатка педагогічних наук, доцентка, в. о. завідувача кафедри дошкільної освіти Маріупольського державного університету

Поповська Оксана, кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри дошкільної освіти Маріупольського державного університету

Фунтікова Ольга, докторка педагогічних наук, професорка кафедри дошкільної освіти Маріупольського державного університету

Яйленко Вікторія, старша викладачка кафедри дошкільної освіти Маріупольського державного університету

Рекомендовано до друку Вченою радою психолого-педагогічного факультету
Маріупольського державного університету
(протокол № 8 від 28 квітня 2026 року)

Статті публікуються в авторській редакції

© Колектив авторів, 2026

© Кафедра дошкільної освіти МДУ, 2026

значному прогресу в емоційному розвитку старших дошкільників з розладами аутистичного спектра.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Айрес Дж. Дитина і сенсорна інтеграція. Розуміння прихованих проблем розвитку / пер. з англ. К. : Генеза, 2019. 272 с.
2. Gray C. The new Social Story book: Revised and expanded 10th anniversary edition. Arlington, TX. 2010. Future Horizons.
3. Скрипник, Т. В. (2014). Психолого-педагогічна допомога дітям з аутизмом з урахуванням їхніх особливих освітніх потреб. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*, (5), 148-157.
4. Криловецька І. В. Можливості та сфера застосування соціальних історій у психокорекційній роботі з дітьми з розладами аутистичного спектра. *Актуальні питання спеціальної, інклюзивної і здоров'язбережувальної освіти* : зб. наук. пр. [матеріалів круглого столу 20 жовт. 2022 р.] / Харків. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди [та ін. ; за заг. ред. Ю. Д. Бойчука]. Харків, 2022. С. 100–104.
5. Климус Т., Козак М. Правила написання соціальної історії для дітей з розладами спектру аутизму. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Випуск 93, том 1, С. 370-373.

Фролова Наталія,

здобувачка 3 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
освітня програма «Дошкільна освіта»,

Маріупольський державний університет, м. Київ

Яйленко Вікторія,

старша викладачка кафедри дошкільної освіти,
Маріупольський державний університет, м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ, ЧИННИКИ ТА ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ У ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Проблема соціальної адаптації дітей з особливими освітніми потребами (ООП) у закладі дошкільної освіти є надзвичайно актуальною в умовах розвитку інклюзивного освітнього середовища. У сучасному суспільстві особливого значення набуває здатність таких дітей ефективно взаємодіяти з оточенням, засвоювати соціальні норми, формувати позитивні міжособистісні відносини та відчувати себе повноцінними членами дитячого колективу [3].

Соціальна адаптація дітей з ООП має свої особливості, що зумовлені індивідуальними психофізичними характеристиками розвитку, рівнем сформованості мовлення, емоційно-вольової сфери, специфічними потребами у сприйнятті інформації, та попереднім соціальним досвідом.

Часто у таких дітей спостерігаються труднощі у встановленні контактів з однолітками, підвищена тривожність, невпевненість у собі або, навпаки, імпульсивність у поведінці. Такі діти часто потребують більш тривалого періоду звикання до нових умов, чіткої структури дня, повторюваності дій та додаткової підтримки з боку педагогів.

Важливо також ураховувати емоційний стан дитини, адже тривожність, страх новизни чи невпевненість можуть ускладнювати процес адаптації.

Саме тому процес адаптації дітей з особливими освітніми потребами потребує цілеспрямованого педагогічного супроводу та створення спеціальних умов у закладі дошкільної освіти [2].

На успішність соціальної адаптації впливають різні чинники, серед яких провідними є: сімейне середовище, рівень підготовленості дитини до закладу дошкільної освіти, індивідуальні особливості розвитку дитини; рівень підготовленості педагогів до роботи в інклюзивному середовищі; характер взаємодії в дитячому колективі; психологічний клімат у групі; а також активна участь родини у виховному процесі.

Важливим чинником є також організація освітнього середовища, яке має бути доступним, безпечним та стимулювати соціальну активність дітей [1, 4].

Розглядаючи чинники соціальної адаптації, слід виділити кілька взаємопов'язаних груп.

Першою і однією з найважливіших є сімейні чинники. Сім'я виступає первинним середовищем соціалізації дитини, де формуються базові навички спілкування, самообслуговування, емоційної регуляції. Позитивний психологічний клімат у родині, підтримка батьків, їх активна участь у житті дитини та співпраця з педагогами значно полегшують процес адаптації. Водночас надмірна опіка або, навпаки, недостатня увага до потреб дитини можуть ускладнювати її входження в нове соціальне середовище.

Другою важливою групою є індивідуальні чинники, що включають рівень розвитку пізнавальних процесів, мовлення, емоційно-вольової сфери, а також особистісні якості дитини. Наприклад, діти з більш розвиненими комунікативними навичками легше встановлюють контакти, тоді як діти з мовленнєвими порушеннями потребують додаткової підтримки. Рівень самостійності, здатність до саморегуляції, мотивація до взаємодії також суттєво впливають на успішність адаптації.

Третьою групою є соціально-педагогічні чинники, серед яких провідну роль відіграє професійна компетентність педагогів та організація освітнього процесу. Вихователь має не лише володіти знаннями про особливості розвитку дітей з ООП, але й уміти застосовувати їх на практиці, добирати адекватні методи і прийоми роботи, враховувати індивідуальні потреби кожної дитини. Важливою є також взаємодія в колективі дітей: рівень прийняття, толерантності, готовність до співпраці.

Вихователь має володіти знаннями про різні типи порушень розвитку, вміти застосовувати індивідуальний підхід, використовувати адаптовані методики навчання і виховання. Толерантне ставлення, емпатія, здатність створити атмосферу прийняття і безпеки є необхідними умовами для ефективної взаємодії з дітьми з ООП.

Особливу увагу слід приділяти формуванню позитивного ставлення однолітків до дітей з ООП. Це досягається через виховання толерантності, організацію спільної діяльності, розвиток навичок співпраці та взаємодопомоги. Включення таких дітей у колективні ігри, заняття та свята сприяє їх соціалізації та формуванню почуття приналежності до групи.

Ефективність соціальної адаптації значною мірою залежить від дотримання в ідповідних педагогічних умов. До них належать: створення доброзичливої, толерантної атмосфери в групі; індивідуальний підхід до кожної дитини з урахуванням її можливостей; організація спільної ігрової діяльності, що сприяє розвитку комунікативних умінь; використання сюжетно-рольових ігор для засвоєння соціальних ролей; впровадження комунікативних вправ; створення ситуацій успіху для підвищення самооцінки дитини.

Важливу роль в соціальній адаптації відіграє педагог, який виступає не лише організатором освітнього процесу, а й посередником у налагодженні взаємодії між дітьми [4].

Не менш значущою є співпраця закладу дошкільної освіти з родиною дитини. Узгодженість дій педагогів і батьків, проведення консультацій, спільних заходів та обмін досвідом сприяють створенню єдиного розвивального простору, що забезпечує стабільність та послідовність соціалізації дитини [4].

Позитивний емоційний клімат у родині, підтримка батьків та їхня співпраця з вихователями значно полегшують адаптацію. Водночас недостатня поінформованість дорослих про особливості розвитку дитини або відсутність узгоджених дій між сім'єю і закладом освіти можуть створювати додаткові труднощі.

Отже, соціальна адаптація дітей з особливими освітніми потребами у закладі дошкільної освіти є складним, багатофакторним процесом, успішність якого визначається врахуванням її особливостей, впливом чинників та створенням належних педагогічних умов. Комплексний підхід до організації цього процесу забезпечує ефективну інтеграцію дитини у соціальне середовище та сприяє її гармонійному розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта. К.: Освіта, 2023. 176 с.
2. Миронова С.П. Соціальна адаптація дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами. *Дошкільне виховання*. 2021. №4. С. 44–46.
3. Синьов В.М. Психологія розвитку дітей з особливими освітніми потребами. К.: Науковий світ, 2025. 212 с.
4. Софій Н.З. Інклюзивне навчання в закладах дошкільної освіти. К.: Плеяди, 2023. 144 с.